



Ikke alle barn har medbestemmelse i barnehagen

Barn som går i barnehage har ulik sosial bakgrunn. Barnehagen kan bidra til å jevne ut de sosiale forskjellene, men da må personalet ha blick for det enkelte barnet. Det har de ikke alltid, mener Lone Svinth.

MAGASINARTIKKEL | SIST ENDRET: 26.02.2016

Barnehagene er et utmerket sted for at alle barn, uansett sosial bakgrunn, skal få erfaring med medbestemmelse.

Men det er dessverre ikke alltid slik, mener Svinth. Den danske forskeren har i sin doktorgrad gjort videoopptak av voksne og barn i samspill. Hun har studert til sammen 24 ulike pedagogiske aktiviteter i to barnehager i Danmark. Hun har også intervjuet ansatte og barn i barnehagene.

Ikke alle får delta

Studien hennes viser at ikke alle barn har like muligheter for å bidra til de pedagogiske aktivitetene. Ofte blir deres medbestemmelse begrenset av en svak posisjon i barnegruppen, dårlige danskunnskaper, eller at de voksne gir barna veldig forskjellig oppmerksomhet.



«– Jeg så at i de tilfellene der barn hadde medbestemmelse, var dette noe barnet selv tok initiativ til, ikke de voksne.»

Er du da for eksempel ikke god i språk, så er det vanskelig å komme på banen. Det kan bli en for tung byrde for barnet å løfte.

For å få medbestemmelse må du også utfordre de voksne. Men dette er ikke godtatt i alle kulturer, sier forskeren.

Konsekvensen kan være at de sosiale forskjellene ikke utjevnes, men heller reproduseres i barnehagen.

– Dette er kritisk, mener Svinth.

Barnehageloven

Ifølge barnehageloven skal barn ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetning. I den tilsvarende danske dagtilbudsloven står det at «Dagtilbud skal give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for demokrati.»

Trenger et nytt blikk

Det er mye de ansatte i en barnehage kan gjøre for å få med alle barna. Men da må de ha et annet blikk der barnet står mer i sentrum. Det er ikke nok å skrive i rammeplanen at barns medbestemmelse er viktig, sier hun.

– Det trengs et kulturelt skifte i synet på læring, i alle fall i Danmark.

– I dag forstår mange læring først og fremst som en kunnskapsoverføring fra den voksne til barnet. Men hvis du som barnehageansatt forsøker å skape en situasjon der barnet er aktivt, og du stiller deg ved siden av og utforsker, får du et annet perspektiv. Både på barnet og situasjonen.

Hun nevner et eksempel fra forskningen sin:

En gruppe på tre barn sitter rundt et bord og skal lage en sol som skal henges opp på avdelingen. Til det bruker de gule papptallerkener og piperensere som skal settes fast som solstråler. Den voksne lager hull til piperenserne med en maskin, og barna skal sette dem fast.

Sandra på fire år har satt piperenserne slik at de stikker ut på begge sider av hullene. Da den ansatte ser dette, tar hun solen ut av hånden på Sandra og sier: «De skal ikke sitte slik. Det er meningen at de skal ligne solstråler», hvorpå hun fester dem slik hun mener er riktig. Sandra sitter stille og ser på, med nedsunkne skuldre, inntil hun til slutt forlater bordet.

– Jeg har mange eksempler på at voksne tar over aktiviteten og gjør situasjonen litt meningsløs. I situasjonen her lærer Sandra at hennes bidrag ikke er viktig. Hun kan ikke være med på å forme aktiviteten, og den voksne ser ikke situasjonen fra Sandras perspektiv, mener forskeren.



Få øye på relasjonen

I dagens pedagogikk er det for stor vekt på barnets kompetanse, for eksempel at hun ikke kan dansk, framfor å se på samspillet mellom den voksne og barnet, mener Svinth. Hva er det du som voksen gjør for at det skal bli mulig for barnet å delta? Hva slags stemning skapes i samspillet?

Hun mener man må bestrebe seg på å få inn det hun kaller for affektive krefter i barnehagen.

– Med det mener jeg at vi må tenke på oss selv og hverandre som personer i en relasjon, ikke som atskilte individer. Hun bruker et konkret eksempel fra en av barnehagene for å illustrere dette: Avdelingens tolv barn på mellom tre og fem år skal spise. Barna har fått beskjed om å sitte med hendene på lårene og være stille, mens de voksne gjør maten klar og får de siste barna til bordet. Enkelte barn småsnakker lavt med sidemannen, men de fleste sitter stille. De voksne hysjer på barna flere ganger og minner dem om at de må sitte med hendene i ro. Åtte minutter har gått, og stemningen er anspent og tynget av de voksnes kontroll og irettesettelser. Formaningene som «Vær stille nå», «Vi skal hvile ørene, mens vi dekker bordet» blir hyppigere. Så begynner en av guttene å hoste svakt. Etter et par sekunder begynner et annet barn å hoste ganske lett. Hosten brer seg nå som en svak, men brusende energi rundt bordet mens barna følger hverandre årvåkent. Hosten opphører da en av de voksne sier med et ironisk tonefall: «Så deilig det skal bli når dere har spist og skal ut og leke. Så kan dere løpe mye rundt og bli svært trøtte til dere kommer inn igjen.»

– I denne situasjonen skaper de voksnes regler og irettesettelser en kontrollerende stemning, som barna oppjonerer mot med hosting. Hvis samspillet skal utvikles i en mer fruktbar retning, er det nødvendig at de voksne overveier hvilke regler og stemninger som kan gi et godt samspill mellom dem og barna under måltidet, sier Svinth.

Svinth konkluderer i sin doktorgrad med at de ansatte må åpne seg for barns perspektiver i større grad. Slik skaper de grobunn for å styrke barns deltakelse, mener hun.

Skrevet av Siw Ellen Jakobsen på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet

Kilde

Svinth, L. (2014). Samspill og læring: børnehavebørns deltagelsesmuligheder i pædagogisk tilrettelagte aktiviteter. Ph.d. afhandling. Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet, Danmark

Denne artikkelen er fra 2016